

Remissvar avseende *Förslag på förändring av samordningsansvar för den nationella minoriteten romer* STK-2025-834

Romskt informations- och kunskapscenter (RIKC) är den enhet på kulturförvaltningen som arbetar med samordningen av frågor som rör den nationella minoriteten romer i Malmö stad. Centret etablerades år 2009 i Malmö och har utvecklat ett rättighetsbaserat koncept för att stärka minoritetens mänskliga rättigheter utifrån Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Utifrån centrets samlade kompetens och erfarenhet ställer sig RIKC kritiska till och ser med oro på *Förslag på förändring av samordningsansvar för den nationella minoriteten romer*. Kritiken grundar sig i att de underlag som hänvisas till är ytterst bristfälliga och innebär att politiska beslut kan fattas på osakliga grunder. Vidare har förslaget inte samrått med minoriteten, vilket i sig utgör risk för att staden brustit i sina skyldigheter utifrån lagen och *Policy avseende Malmö stads arbete med att tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter*. Det framgår heller inte i tjänsteskrivelsen vad som inbegrips i samordningsansvar och således är det ottydligt vad förvaltningarna förväntas ta ställning till.

Stadskontorets tjänsteskrivelser och förslag på förändring grundas på två rapporter – den första rapporten brister i etik, urval och metodologi och den andra rapporten används godtyckligt och selektivt för att legitimera ett förslag för vilket det saknas vetenskaplig kunskap.

Tjänsteskrivelserna som ingår i underlaget innehåller insinuerande och felaktiga påståenden gällande hur arbetet med den nationella minoriteten romer har bedrivits.

Den första rapporten – risker och brister

Allvarlig kritik, risker och brister har lyfts av medarbetare, forskare, fackliga representanter och romska Malmöbor avseende beslutsunderlaget *Slutrapport Genomlysning av Malmö stads arbete med Romska inkludering (STK-2025-834)*. Det har berört risk för otillbörlig påverkan, rapportens urval och bristfällig representation (elva romska individer har intervjuats). Risk för otillbörlig påverkan i genomlysningen grundas i att den kritik framförts till den externa konsulten inte har verifierats, utan återges i rapporten och senare i stadskontorets tjänsteskrivelser som realitet. Eftersom ansvariga tjänstepersoner inte hanterat eller riskbedömt de larm om risk för otillbörlig påverkan som medarbetare lyft har dessa röster normaliserats i stadens egna tjänsteskrivelser och utgör således en del av det politiska beslutsunderlaget. Detta riskerar att bidra till en rättsosäker process. Genom denna hantering, som även strider mot rättighetsbaserat arbete, har RIKC:s arbete och personal misstänkliggjorts utan sakliga grunder. När medarbetare försökt bemöta påståendena har stadskontoret bedömt att det inte ska inkluderas i underlagen, med hänvisning till stadens generella ärendeprocess.

Solvor Mjøberg Lauritzen, en av forskarna som kritiserat genomlysningens slutrapport och hur den används, menar att validiteten i rapporten är svag och uttrycker oro för att den ska ligga till grund för politiska beslut som ytterst berör den romska minoritetens rättigheter. Hon framhåller att rapportens slutsatser vilar på ett ytterst begränsat material som inte är representativt.

Den andra rapporten – risker och brister

Gällande det andra beslutsunderlaget, *Lycklig är den som har en öppen väg framför sig 2024*, har forskaren Paula Mulinari, direkt till kommunstyrelsen samt i en insändare i Sydsvenskan ställt sig kritisk till att rapporten används selektivt för att legitimera ett av staden förutbestämt förslag. Forskaren menar att slutsatserna snarare pekar på motsatsen till det förslag som nu är ute på remiss – att en styrka med arbetet i Malmö är att strategiskt och operativt arbete är samlat. Att använda rapporten på detta sätt strider även mot principerna i ett rättighetsbaserat arbete.

Stadskontorets tjänsteskrivelser – risker och brister

I tjänsteskrivelserna som ingår i underlaget finns felaktiga och insinuerande formuleringar. I tjänsteskrivelserna har även bakgrund till nuvarande uppdelning av samordningsansvar utelämnats och det saknas annan väsentlig information kopplat till ärendet, exempelvis larm som lyfts fram av medarbetare, brister och risker som lyfts av forskare samt det upprop från över 200 romska Malmöbor som överlämnats till staden gällande omorganisering av RIKC. Om eller hur de påtalade risker och brister utretts eller tagits hänsyn till framgår inte i någon av tjänsteskrivelserna eller annan dokumentation i ärendet. I samband med att uppropet överlämnades begärde samrådsdeltagarna ett specifikt samråd avseende det förslag som nu är ute på remiss. Denna begäran har berörda tjänstepersoner på stadskontoret inte besvarat.

Vad riskerar att gå förlorat?

I Sverige finns en historia av att myndigheters behandling av den romska minoriteten präglats av godtycklighet och antiziganism (*Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet*). Sedan erkännandet av de nationella minoriteterna har det offentliga dock förflyttat sig mot ett rättighetsbaserat förhållningssätt som utgår från transparens, icke-diskriminering, delaktighet och ansvarsutkrävning. Detta är principer som staden aktivt bör värna och förstå i den givna kontexten.

Det koncept som RIKC utvecklat tillsammans med den romska minoriteten samlar och kombinerar arbete på individuell, strukturell och diskursiv nivå. Centret har arbetat med att bygga upp tillit mellan den romska minoriteten och majoritetssamhället samt säkerställt kontinuitet och stabilitet. Detta arbetssätt har lyfts fram i flera statliga utredningar (SOU 2010:55, 2016:44 och Ds 2019:15) och av European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) i deras tre senaste granskningar av Sverige. I den senaste granskningen (2025) omnämner kommissionen arbetet som god praxis. Centrets arbetsmodell har fungerat och fungerar som kunskapsbank, såväl regionalt och nationellt som internationellt. Jan Selling, professor i romska kritiska studier, framhåller i en intervju om Malmö stads genomlysning av det samlade arbete med romsk inkludering att RIKC sedan 2009 betraktas som en modell för hela landet, och att diskussionen om centret bör lyftas även på nationell nivå.

Förslaget på förändring av samordningsansvar för den nationella minoriteten romer riskerar radera den kunskap och tillit som byggts upp genom RIKC under 17 år. Genomlysningen och dess hantering med brist på transparens, kompetens och konsekvens har urholkat tilliten, ett av regeringens strategier för romsk inkluderingens centrala mål. Detta har inte minst kommunicerats från den romska minoriteten till staden, genom öppet samråd och det upprop som överlämnats till staden från romska Malmöbor.